

**Liturgie Doopsgezind Zaanstreek
8 november 2020**

**Voorganger: IJke Aalders
Liturg: Margreet Dekker
Piano: Klaas Arend Booij
Zang: Klaas Arend Booij
Camera: Yaël de Wit en Evelien Mager**

Samenroepen

Welkom en mededelingen

Het licht wordt ontstoken

Antwoordlied : In de Heer schep ik mijn vertrouwen, tot zijn eer klinkt mijn gezang. Op Hem bouw ik en vertrouw ik.

Op Hem hoop ik mijn leven lang. Op Hem hoop ik mijn leven lang. Amen.

Moment van inkeer en bemoediging

Lied 275: 1, 2, 3

Heer onze Heer, hoe zijt Gij aanwezig

En hoe onzegbaar ons nabij.

Gij zijt gestadig met ons bezig,

Onder Uw vleugels rusten wij.

Gij zijt niet ver van wie U aanbidden,

Niet hoog en breed van ons vandaan.

Gij zijt zo mens'lijk in ons midden

Dat Gij dit lied wel zult verstaan.

Gij zijt onzichtbaar voor onze ogen

En niemand heeft U ooit gezien.

Maar ij vermoeden en geloven

Dat Gij ons draagt, dat Gij ons dient.

Inleidende woorden

Lieve mensen, beide lezingen van vandaag brengen dringende boodschappen over. Uit de lessen van Jaap Brüsewitz heb ik intussen wel geleerd dat chronologische tijd in de bijbel niet zo'n grote rol speelt. Het gaat erom hoe je dingen beleeft, hoe je instelling is. We gaan zien dat beide lezingen in onze tijd geschreven hadden kunnen zijn. Er moet dringend iets gebeuren, zegt de psalmist, en als ik goed heb geluisterd, horen we die boodschap ook in de gelijkenis van de talenten.

Eerst zingen we nog van binnen mee met Klaas Arend.

Vervolg lied 275: 4, 5

Gij zijt in alles diep verscholen,
In al wat leeft en zich ontvouwt.
Maar in de mensen wilt Gij wonen,
Met hart en ziel aan ons getrouwd.

Heer onze Heer, hoe zijt Gij aanwezig
Waar ook ter wereld mensen zijn.
Blijf zo genadig met ons bezig,
Tot wij in U volkomen zijn.

Gebed om barmhartigheid

Lied 305

Alle eer en alle glorie,
geldt de luisterrijke naam!
Viert de vrede die Gij heden
uitroept over ons bestaan.
Aangezicht vol van licht,
zie ons vol ontferming aan.

Alle eer en alle glorie
Geldt de Zoon, de erfgenaam!
Als genade die ons toekomt
is Hij onze nieuwe naam.
Licht uit licht, / vergezicht,
Steek ons met uw stralen aan!

Alle eer en alle glorie
Geldt de Geest die leven doet,
Die de eenheid in ons ademt,
Vlam, die ons vertrouwen voedt!
Levenszon, / liefdesbron,
Maak de tongen los voorgoed.

Horen

Lezing Psalm 70 (Naardense vertaling)

David, voor het in-gedachten-brengen

O God, om mij uit te redden, o Ene, om mij te helpen: haast u!

Dat worden beschaamd en te schande de zoekers van mijn ziel,
dat achteruit deinzen en worden ontgoocheld die verlangen naar mijn
kwaad!

Dat omkeren vanwege hun schande die daar zeggen: 'haha!'

Laat vrolijk zijn en in u zich verheugen alle zoekers van u,-

dat bestendig zeggen: 'grootmachtig is God', de minnaars van uw reddende
werk.

Ik, ik ben gebogen en arm, God, haast u naar mij toe!- mijn hulp en
ontkoming zijt gij, o Ene, aarzel niet!

Karel Eykman, naar Psalm 70

Spoedbericht aan God

Maak eerst deze envelop open van ons ongeduld.

Lees eerst dit spoedbericht van ons ongeluk.

Het moet er nu echt van komen, dit is een haastklus.

Dit is urgent en dringend; ik heb niet alle tijd.

Ze zeggen wel dat ik moet doorgaan met hopen

Mar de hoop heeft zijn tijd gehad.

Ik kan niet eeuwig aan de gang blijven, ik houd dit niet vol, ik geef het op.

Maak dan een eind aan het gelazer dat mensen elkaar aandoen.

Dat geweld van de haat

Die pijn van de eenzaamheid

Het verdriet van verlaten, dat we oplopen in ons bestaan.

Tot zover Karel Eykman. Door aan de psalm woorden van vandaag te koppelen gebeurt er iets. Allereerst worden we doordrongen van een gevoel van urgentie, van noodzaak. En daarbij concretiseert hij waarvoor die noodzaak geldt: het geweld van de haat, de pijn van de eenzaamheid en het verdriet van verlatenheid. Je zou bijna denken dat Eykman dit gedicht geschreven heeft in het achterliggende halve jaar. Maar hij hertaalt de woorden van de psalmdichter, een beleving van door alle tijden heen. Op dat gevoel van urgentie komen we nog terug.

Lied 321: 1, 2, 7

Niet als een storm, als een vloed,
Niet als een bijl aan de wortel
Komen de woorden van God,
Niet als een schot in het hart.

Maar als een glimp van de zon,
Een groene twijg in de winter,
Dorstig en hard deze grond –
Zo is het koninkrijk Gods.

Hier in dit stervend bestaan
Wordt Hij voor ons geloofwaardig,
Worden wij mensen van God,
Liefde op leven en dood.

Lezing Mattheus 25: 14-30 (Naardense vertaling)

Want het is zoals met een mens die op reis gaat: hij roept de eigen dienaars en geeft zijn toebehorens aan hen over; deze geeft hij vijf talenten, die twee, die één,- aan elk naar zijn vermogen, en gaat op reis; meteen gaat hij die vijf talenten mocht aannemen op pad om er mee te werken en hij verdient er vijf andere bij; zo ook verdient die van de twee er twee bij; maar die het ene heeft aangenomen gaat ver weg, graaft een gat in de grond en verbergt het talent van zijn heer.

Na lange tijd komt de heer van die dienaars en houdt afrekening met hen. Die de vijf talenten had aangenomen is aangekomen en heeft vijf andere talenten erbijgebracht, zeggend: heer, vijf talenten hebt u mij overgegeven, zie, vijf andere talenten heb ik verdiend! Zijn heer verklaart hem: uitstekend, goede en getrouwe dienaar, over weinig ben je trouw geweest, over velen zal ik je stellen: kom binnen in de vreugde van je heer!

Als ook die van de twee talenten aankomt, zegt hij: heer, twee talenten hebt u mij overgegeven, zie, twee andere talenten heb ik verdiend! Zijn heer verklaart hem: uitstekend, goede en getrouwe dienaar, over weinig ben je trouw geweest, over velen zal ik je aanstellen: kom binnen in de vreugde van je heer!

Als ook hij aankomt die het ene talent heeft aangenomen zegt hij: heer, ik heb u leren kennen als een hard mens die oogst waar u niet hebt gezaaid en bijeenbrengt vanwaar u niet hebt uitgestrooid; ik ben bevreesd geworden, ben weggegaan en heb uw talent verborgen in de grond: zie, ge hebt het

uwe! Ten antwoord zegt zijn heer tot hem: slechte en slome slaaf!, je wist dat ik oogst waar ik niet heb gezaaid en bijeenbreng vanwaar ik niet heb uitgerooid: dus had je mijn zilverstukken moeten voorwerpen aan de bankiers, dan had ik bij mijn komst het mijne meegekregen met rente!- 28 haalt dus dat talent bij hem weg en geeft het aan hem die de tien talenten heeft! Ja, aan al wie heeft zal worden gegeven,- hij wordt begiftigd met overvloed; en wie niets heeft,- ook wát hij heeft zal bij hem worden weggehaald! En die nutteloze slaaf: werp hem uit, de buitenste duisternis in!- daar zal het geween zijn en het geknars van de tanden!

Lied 974: 1, 2, 3, 5

Maak ons uw liefde, God, tot opmaat van het leven!
Wij zijn geroepen om haar zingend door te geven.
De wereld zegt ons niet de goede woorden aan.
Vernieuw ons hart en doe ons uw beleid verstaan.

Wij zijn aaneengevoegd, bedacht met uw genade.
Op liefde hebt Gij ons gebouwd, bedield met gaven.
En wat wij zijn draagt bij tot welzijn van elkaar.
In onze eenheid wordt uw liefde openbaar.

Elkaar bidden wij toe: volhard in het geloven,
Verlies uw vreugde niet en kom uw pijn te boven.
Laat lichten uw gezicht over de duisternis
Waarin de ander in gemis gevangen is.

God, laat geen mensenkind uit uw ontferming vallen.
Weer met uw ruime hart het kwade van ons allen.
Gij zijt te goeder trouw geweest van het begin.
Vasthoudend blijft Gij tot uw liefde overwint.

Overdenking bij Psalm 70 en Mattheus 25: 14-30: TALENTEN

De boodschap in de gelijkenis is helder. Verstopt je talenten niet. Zet ze in. Dat is goed voor je omgeving en uiteindelijk ook voor jezelf. Een mooie boodschap. Hier kunnen we wel iets mee. In ons dagelijks leven, in ons werk en in onze inzet voor de gemeente. Doe waar je goed in bent, bijvoorbeeld. Daarom zit ik nu niet achter de piano, en laten we dat gerust over aan Klaas Arend. Maar vooral ook: schaam je niet voor je talenten. Verberg ze niet maar zet ze in. Stel je voor dat Klaas Arend vanochtend had gezegd ik doe het

toch maar niet. Die boodschap om je talenten in te zetten is er eentje om te bewaren. Die boodschap blijf ik meenemen, ook wanneer ik bij delen van deze vertelling kriebels voel.

Ik zit bijvoorbeeld wel met die strenge heer in mijn maag, die van zichzelf zegt dat hij oogst waar hij niet heeft gezaaid. Ik zit ook wel met die zware straf. Is die strenge heer echt wel Jezus, of zelfs God? En hoe rijm ik dat dan met de boodschap van Jezus, die bij uitstek opkomt voor de armen, de verworpenen.

Laten we het eerst eens hebben over de talenten. Daar is ook iets geks mee. Als wij het tegenwoordig hebben over talent, dan denken we aan bekwaamheid, ergens goed in zijn, ergen aanleg voor hebben. Maar de oorspronkelijke betekenis is echt zoals in de gelijkenis staat: GELD. Véél geld zelfs. Verschillende auteurs noemen verschillende waarden. Bijvoorbeeld 616 daglonen, de waarde van 25 kilo goud, of en ander die uitkomt op een half miljoen. Heel veel geld dus. Ook heel veel geld voor de derde slaaf. Bijna rechtstreeks uit deze gelijkenis werd talent tot de vaardigheid om je rijkdom te vergroten, en van daaruit tot wat we nu een talent noemen. En dan wordt deze gelijkenis verteld door Jezus die aan het begin van zijn optreden de geldwisselaars de tempel uit jaagt. Dan wordt het toch wel vreemd om te denken dat Jezus zou willen dat we hem identificeren met de heer.

En dan nog dit: in het beging zegt Jezus dat de heer des huizes zijn vermogen aan talenten toevertrouwde aan zijn knechten, 'ieder al naargelang van zijn bekwaamheid'. Dat is een zinloze uitspraak als talent synoniem zou zijn van begaafdheid: ieder krijgt talent naar de mate van van zijn talent?

Ik kan me moeilijk voorstellen dat het goed gebruikmaken van je natuurlijke aanleg, hoe prijzenswaardig dat ook is, voor Jezus het ultieme criterium zou uitmaken. Wat doe je dan met minderbegaafden op welk gebied dan ook? Steeds opnieuw toont Jezus zijn zorg en voorkeur voor de kleinen. Zou hij dan ineens zo veeleisend zijn voor zwakke, weinig begaafde mensen?

Als het in de parabel dan niet gaat over aanleg en begaafdheid, dan toch vast ook over geld, het slijk der aarde: wat heeft dat nu met het Rijk der hemelen te maken?

Oké, genoeg onrust gezaaid. Laten we met andere oren horen. Laten we eens proberen te luisteren zoals de luisteraars van daar en toen geluisterd zouden kunnen hebben. Jezus sprak vooral in Galilea en omgeving, en vooral tegen de plattelandsbevolking. Over rijkdom en bezit dachten ze in termen van "op is op". Ik moet ineens denken aan mijn moeder, een jaar of zestig geleden. Met de hand op de koektrommel zei ze: "Het kan wel op, als

is het lekker". En ze glimlachte alleen maar als we met zijn vijven zeiden: "Maar het is wel lekker, al kan het op"

Weer terug naar serieus. Volgens de denkwijze van daar en toen is de overtuiging dat er maar een beperkte hoeveelheid 'goed' in de wereld is, en dat we allemaal met elkaar concurreren om toegang tot die dingen. Meer rijkdom voor de één betekent dan volautomatisch meer armoede voor een ander. Maar ook: de tijd die je aan de ene mens besteedt, kun je niet aan een ander geven. Dit 'goede' is dus concreet en overdrachtelijk tegelijk. De natuurlijk *verwachting* die hoort bij deze manier van denken is, dat de rijken en machtigen met hun vermogen zullen helpen de samenleving in stand te houden. Natuurlijk en noodzakelijk. Simpel gezegd: de luisteraars zullen bij 'talent' echt vermogen, echt geld hebben begrepen. En ze zullen met afschuw hebben gehoord van mensen die zich extreem verrijken met vermogen dat ze niet eens toebehoort. Honderd procent winst, hoe verzin je het. Ik denk dat zij juist bij de 3e slaaf aan Jezus zullen hebben gedacht. Ze horen hem fel kritiek leveren op hebzucht en rijkdom. Dat beeld van Jezus past wél bij zijn actie tegen de geldwisselaars in de tempel, en bij zijn uitspraken in de Bergrede. En die zware straf: Jezus vertelt deze gelijkenis vlak voor het begin van zijn vervolging. Hij lijkt te weten wat hem te wachten staat.

Net als de psalm gaat deze gelijkenis over alle tijden. "Het kan wel op, al is het lekker" is een roep die we al tientallen jaren horen. Tegen de zelfverrijkers die blijven vinden "Het is wel lekker, al kan het op". En dan gaat het niet alleen over ongebreideld kapitalisme, of over egoïsme ten koste van anderen. Maar echt ook over het besef dat wat onze aarde te bieden heeft eindig is. Een besef dat maar verbazend langzaam doordringt.

Goed bezien gaat het dus altijd over de houding die we aannemen in het leven. In de manier van lezen van vandaag wordt de derde slaaf dan degene die weigert mee te werken aan – zoals het verhaal zegt – 'oogsten waar niet is gezaaid'. Dat mogen we dan heel concreet lezen als een oproep tot zorg voor de aarde. Maar tegelijk kan het een oproep zijn om te kijken naar onze houding tegenover elkaar. Bij wiens wijze van leven sluiten we ons aan. Wagen we het om een andere koers te varen. En wanneer is dat wijs, en wanneer is dat alleen maar eigenwijs en onverstandig. Het gaat om onze opstelling in de samenleving. En daarin ben je volgens mij al een heel eind op weg als je dat ook echt kunt horen als SAMEN-leving.

Ik houd het maar weer even bij mijn familie. We waren met zijn zevenen, dus ik kan wel even voort.

Een uitspraak van mijn zus, ergens rond haar twaalfde. Een ontdekking voor haarzelf, en een eye-opener voor ons: Eerlijk delen is niet 'iedereen evenveel', maar 'iedereen wat hij of zij nodig heeft'.

En tenslotte dan nog dit. Ook deze manier van lezen is er maar eentje. Ook hierop is best wat af te dingen. Als ik in dit verhaal bij de rijke man ga denken aan "het kapitalisme", dan is dat met mijn denkwijze van 2020. Zo zullen de luisteraars van toen vast niet hebben gedacht. Ik denk hier allereerst aan een algemene kritiek op hebzucht en rijkdom in het algemeen, gericht aan al zijn volgelingen.

Je kunt ook anders lezen, dit is één benadering. Van deze andere benadering begrijp ik iets meer van deze gelijkenis. Intussen leren we al jaren dat het goed en wijs is om je kwaliteiten in te zetten voor jezelf en van anderen, en dat blijft een goede gedachte. Wat jij, Klaas Arend; jouw beurt om je talent in te zetten.

Antwoorden

Stilte

Muzikaal Intermezzo

Open ruimte en mededelingen

Gebeden, stil gebed

Bron van ons leven We zijn dankbaar voor dit uurtje met elkaar, dat we in elkaars ogen uw licht mogen herkennen.

Barmhartige, U bent ons licht, ons heil. Bij U is ons leven veilig.

Bij U zoeken wij houvast nu het stil wordt om ons heen.

We zijn uit ons doen. Er ligt een sluier over ons leven.

Wij brengen voor U ons onbestemde gevoel over wat er boven ons hoofd hangt .....

Wij brengen voor U wie kwetsbaar is, wie bang is om ziek te worden, om iemand te verliezen.....

Wij brengen voor U wie ziek zijn, vechten voor hun leven.....

Wij brengen voor U wie in de zorg werken en alles geven wat zij hebben om mensen te helpen.....

Wij brengen voor U wie getroffen zijn door de maatregelen tegen de ziekte, onzeker over hun baan of hun bedrijf.....

Wij brengen voor U de vluchtelingen overal, zoveel ontwortelde mensen bij elkaar,

terwijl het virus ook in de kampen is vastgesteld.....

Wij brengen heel deze wereld voor U; ook situaties die niets met corona te maken hebben maar wel zorg wekken.....

Wij brengen onszelf voor U.

Geef ons wijsheid, fijngevoeligheid, geduld.

Help ons er voor elkaar te zijn waar mogelijk.

Gever van toekomst, hoor ons bidden.

Het leven van ons mensen is zo prachtig gemaakt; geef dat wij ook daaruit het vertrouwen mogen putten dat U ons niet alleen zult laten en ons hebt bestemd voor een toekomst van geluk en vrede waarvan we ons nu zelfs nog geen voorstelling kunnen maken

We zoeken de **stilte** om onze meest persoonlijke gebeden voor U neer te leggen.

Onze Vader in de hemel,
laat uw naam geheiligd worden,
laat uw koninkrijk komen
laat uw wil gedaan worden
op aarde zoals in de hemel.
Geef ons vandaag het brood
dat wij nodig hebben.
Vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij vergeven
wie ons iets schuldig is.
En breng ons niet in beproeving,
maar red ons van het kwaad.
Want aan u behoort het koningschap,
de macht en de majesteit,
in eeuwigheid. Amen.

Slotlied 912: 1, 4, 6

Neem mijn leven, laat het, Heer,

Toegewijd zijn aan uw eer.

Maak mijn uren en mijn tijd

Tot uw lof en dienst bereid.

Neem mijn zilver en mijn goud,
Dat ik niets aan U onthoud.
Maak mijn kracht en mijn verstand
Tot een werktuig in uw hand.

Neem ook mijne liefde, Heer,
'k leg voor U haar schatten neer.
Neen mijzelf en voor altijd
Ben ik aan U toegewijd.

Zegenbede

Beaming op de zegenbede, lied 423

Nu wij uiteengaan vragen wij God:
Ga met uw licht voor ons uit!
Nu wij uiteengaan wens ik jou toe:
Ga met God,
Vaya con Dios en à Dieu!

Voor wie ons lief zijn vragen wij God:
Ga met uw licht voor hen uit!
Al onze vrienden wensen wij vrede:
Ga met God,
Vaya con Dios en à Dieu!

Voor alle mensen op onze weg:
Vrede en goeds in elk huis!
Voor al wie kwamen onder dit dak:
Ga met God,
Vaya con Dios en à Dieu!

Het licht wordt gedooft

Hier doven wij de kaars.
Licht nemen wij mee naar alle mensen die we ontmoeten.

Ieder een goede week toegewenst!

Collecte bij de deur

Wilt u een bijdrage geven om onze gemeenten te ondersteunen dan kan dit via onderstaande banknummers:

Doopsgezinde gemeente Krommenie

NL66 ABNA 0938 8022 32

Doopsgezinde gemeente Wormer

NL79 INGB 0000 5650 78

Doopsgezinde gemeente Zaandam

NL96 INGB 0690 2608 65

of Regentencollege NL31 TRIO 0198 3527 43